

Türkiye’de medya ve siyasete dair önemli bir mesele de “particilik” olgusudur. Particilik, TDK Çevrimiçi Türkçe Sözlük’te “Bir partiden yana olma, fırkacılık, partizanlık.” olarak yer almaktadır. Particilik, yaygın bir benzetmeyle, takım tutar gibi parti tutmaktır. Nasıl ki çok kötü bir mücadele sergileyen, her maçta mağlubiyete uğrayan, sürekli sahadan yenik ayrılan, oyuncularını her maçta hata yapan, oyunun kurallarına, geleneğine, etik değerlerine aykırı hareket, söz ve uygulamalarda bulunan bir takım taraftarlarınca desteklenmeye devam ediliyorsa; benzer davranışları siyaset sahasında sergileyen partilerin de seçmenler tarafından desteklenmeye devam etmesi “particilik” olarak adlandırılabilir.

Taraftarlık olgusunu besleyen en önemli araç medyadır. Özellikle futbol organizasyonlarının medya vasıtasıyla sağladığı reklam gelirlerinin hangi boyutlara vardığı herkesin malumudur. Türkiye özelinde de üç büyük takımın medyayla olan münasebetini reklam gelirleri bağlamı dışında düşünmek imkansız gibidir. Futbol ile medya arasındaki ilişki çerçevesinde taraftarların durumu ise müşteri mesabesinde kalmaktadır. Üç büyük takım, “taraftarları” aralarında bölüşmüşler ve oyunlarına bakmaktadırlar. Diğer takımların taraftarları ise yalnızca yerelde kalabilmekte, medyada yer bile bulamamaktadır. Üç büyük takımın taraftarları ise asla takım değiştirmemekte; değiştirenler “dönek” tabir edilerek ayıplanmaktadır.

Siyaset oyununda da adeta üç büyük parti seçmenleri aralarında bölüşmüşlerdir. Medya ise futbolda olduğu gibi, üç büyük siyasi partinin propagandasını yaparak seçmenleri diri tutmanın çabası içerisindedir. Buradaki çıkar ilişkisinin yerini ise ekonomi-politik arka plan almaktadır. Böylece diğer siyasi partilerin esamesi bile okunmamaktadır. Onların adları sadece üç büyük siyasi parti ile olan ilişkileri çerçevesinde anılmaktadır. Onların seçmenleri de futboldaki küçük takımların taraftarları gibi, yerelde kalmaktadır. Üç büyük siyasi partinin seçmenleri de başka partiye oy vermeyi düşünmemektedirler.

Medyada bir partinin sürekli gündemde tutulması, ona önem verilmesi “particilik” olgusunu güçlendirir. Fakat particilik olgusunun derinde yatan başka sebepleri de bulunmaktadır. Bunları sosyo-kültürel bir çerçevede ve tarihsel bir düzlemde ele almakta fayda vardır.

Particilik, temelde bir demokrasi sorunudur. Bunun kökleri ise İkinci Dünya Savaşının hemen ertesine kadar götürülebilir. Zira Türkiye’nin biçimsel anlamda demokrasiye geçişi bu döneme rastlamaktadır. İkinci Dünya Savaşını Batılı devletlerin kazanması Türkiye’yi tarafsızlık politikasından vazgeçirerek Batı’ya yönelmeye sevk etmiştir. Batı ise demokrasi temelinde yeni bir dünya düzeni kurmaktadır. Almanya ve İtalya gibi devletler bile demokratik düzene geçmeye başlamıştır. Dolayısıyla Batı’yı kendisine taraf olarak seçen Türkiye’nin de demokrasiye geçmesi gerekmiştir.

Aslında Türkiye'nin demokratik sisteme geçişi, Batılılaşma sürecinin bir aşamasıdır. Yalnızca İkinci Dünya Savaşı sonrası oluşan dünya konjonktürü bu aşamayı hızlandırmıştır. Fakat Türk halkının çoğu demokrasiden haberdar değildir. Böyle bir anlayışla yoğrulmamıştır. Zaten o dönemlerde, hele hele dünya savaşının getirdiği kıtlık içinde karnını zor doyurmaktadır. Bunun dışında Cumhuriyet'in kurulmasıyla beraber halka tepeden inme uygulamaların getirilmesi halkın büyük bir kesiminde tepkilere yol açmıştır. Dolayısıyla daha o dönemde halk aslında ikiye bölünmüş haldedir. Bir tarafta Cumhuriyet'in getirdiklerine sıkı sıkıya bağlı bir kesim, diğer tarafta özellikle Cumhuriyet Halk Partisi'nin 23 yıllık tek parti iktidarından bıkmış, farklı düşünce yapılarına sahip kesim.

İşte böyle bir ortamda Türkiye çok partili siyasi hayata geçmiştir. Yeni kurulan Demokrat Parti ise CHP'nin 23 yıllık tek parti iktidarından bıkmış, farklı düşünce ve çıkar sahibi bütün kesimlerin bir sığınağı olmuştur. Zamanla bu kesim arasında bölünmeler de yaşanmış ve farklı siyasi partiler kurulmuştur (Hürriyet Partisi gibi). Bunun dışında yeniden CHP'ye oy vermeye başlayan seçmenler de olmuştur. Ancak çoğunluk DP'yi desteklemeye devam etmiştir. Öyle ki özellikle 1954'ten sonra ekonominin kötüye gitmesine rağmen 1957 seçimlerinde DP, oyları düşmesine karşın yine de tek başına iktidar olmuştur.

DP'nin 1950-1960 döneminde kesintisiz bir şekilde iktidarda kalmasının temel nedeni icraatları değil, fakat muhafazakar kesimi arkasına almasıdır. Özellikle Arapça ezanı geri getirmesi DP'nin ülkedeki muhafazakarların gönlünü kazanmasına yetmiştir. Nitekim, bu ülkedeki muhafazakarların belirli bir kesimi, Türkçe ezan uygulamasını unutmadığı müddetçe CHP'ye oy vermeyeceklerini bugüne kadar her seçimde göstermişlerdir.

Ülkenin önemli bir kesimi tarafından desteklenen DP'nin 1960 yılında askeri darbe ile devrilmesi ve Adnan Menderes, Fatin Rüştü Zorlu ve Hasan Polatkan'ın idam edilmeleri muhafazakar tabanın CHP'ye karşı olan hıncını daha da artırmıştır. Zira o dönemde darbenin CHP destekli yapıldığı görüşü önemli ölçüde yer tutmuştur.

Ülkenin laik kesimi ise DP'nin özellikle ezanı Arapça olarak okutması karşısında tereddüt yaşamıştır. Nitekim dönemin DP milletvekillerinden bazıları Atatürk'ün inkılaplarına uygun davranması noktasında kendi partisini uyarma ihtiyacı duymuştur. CHP seçmeninin bir kısmı laiklik çerçevesinde her zaman Türkçe ezanla ilgili bir hassasiyet taşımıştır. Öyle ki belli aralıklarla günümüzde dahi bu tartışmaların tekrar tekrar gündeme taşındığı görülmektedir.

Bu bağlamda Türkiye'de partililik anlayışının yeni bir şey olmadığı ve çok partili siyasi hayata geçilmesiyle beraber toplumdaki laikçilik tartışmaları çerçevesinde şekillendiği söylenebilir. Nitekim 1960 ihtilali sonrası 1970'ler Türkiye'sinde sağ ve sol ayrımının arka planında yine dini bir çerçeve vardır. Türkiye'de muhafazakar tabanın çoğunluğu sağ partilere oy verirken laikçi kesim sol partilere oy vermiştir.

Özellikle 28 Şubat 1997'ye gelindiğinde bu ayrım çok net bir şekilde kendini göstermiştir. Başörtüsü tartışmaları tamamen laikçilik çerçevesinde yapılmıştır. Bu

dönemde muhafazakarların CHP'ye oy vermesi düşünülemez. Aynı şekilde laiklerin de sağ partilere oy vermesi düşünülemez bir şeydir.

Görüldüğü gibi Türkiye'de particilik olgusunun oluşmasında, ortaya çıkmasında ve gelişmesinde laikçilik tartışmaları önemli yer tutmaktadır. Bu tartışmaları besleyen en önemli figür ise vesayet olmuştur. Nitekim 1960 darbesiyle başlayan darbeler silsilesi vesayetin en net yansımaları arasında yer almıştır. 28 Şubat süreci de vesayetin laikliği nasıl araçsallaştırdığının en açık tezahürü olmuştur.

Bu noktada dikkat edilmesi gereken bir husus, vesayetin laikçilik çerçevesinde ortaya çıkardığı tartışmaların particilik anlayışına sebep olduğudur. Yoksa vesayetin kendisi particilik anlayışının gelişmesini amaçlayarak hareket etmiş değildir. Vesayetin hangi amaçlarla darbeler ve muhtıralar düzenlediği apayrı bir konudur. Burada sadece vesayetin darbe ve muhtıralarla oluşturduğu atmosferin particilik anlayışını pekiştirdiği ifade edilmeye çalışılmaktadır.

2007 yılına gelindiğinde vesayet e- muhtıra ile tekrar sahneye çıkmak istemiştir. Fakat başarılı olamamıştır. Burada dikkati çeken husus, vesayetin yine laikliği temel alarak bir çıkış yapmak istemesidir. Nitekim Türkiye'de vesayetin gücünü yitirmesiyle laikçilik tartışmaları da bitmiştir. Fakat yaşanmış olan tartışmaların etkileri özellikle 40 yaş üzerindeki günümüz seçmenlerinin siyasi partilere yaklaşımını şekillendirmiştir. Bu yaş grubu vesayetin laikçilik tartışmaları etrafında oluşturmuş olduğu ortamda büyümüştür. Buna göre belirli bir kısmı, hangi tarafa yakınsa o tarafın partisini savunmaya devam etmiştir. Genç seçmenlerde ise (aşırıları hariç) particilik anlayışının diğer yaş gruplarındaki kadar yoğun olmadığı görülmektedir. Zira yetiştikleri ortamda vesayetin çıkardığı laikçilik tartışmaları yaşanmamıştır. Bu da onları parti seçiminde “ideolojik” arka planlara itmemiştir.

Vesayetin zayıflaması “particilik” olgusunu da zayıflatmıştır. Fakat bu durum siyasi partilerin istedikleri bir şey olmamıştır. O nedenle yeni tartışmalar ekseninde particilik düşüncesi geliştirilmeye çalışılmıştır. Bu bağlamda iktidar partisinin “geçmiş” anlatma uğraşı daha iyi anlaşılabilir. Geçmiş şimdinin gençlerine anlatmak, yapılan hizmetler bağlamında olduğu gibi özellikle darbeler ve başörtüsü tartışmalarını da içermektedir. Böylece muhafazakar kesimin hafızasını diri tutmak amaçlanmaktadır. Son zamanlarda 1 milyon genç üye projesi de bu bağlamda değerlendirilebilir. Muhalefet ise belli aralıklarla “dolaylı darbe” imaları ve Türkçe ezan meselesini gündeme taşıyarak aynı amacı gütmektedir. Bu noktada yeni sistemle beraber ifade edecek olursak, Cumhuriyet İttifakı “beka” kavramı etrafında seçmenlere seslenerek yaşanan süreci adeta yeni bir Milli Mücadele Dönemi olarak niteleyerek particilik olgusunu güçlendirmek istemektedir. Millet İttifakı ise gizli bir Erdoğan düşmanlığını merkeze alarak başta ekonomi olmak üzere güncel siyaset üzerinden bir particilik anlayışı geliştirmeye çalışmaktadır.

Bizde laikçilik tartışmaları, seçmenlerin sadece sol partilere veya sadece sağ partilere oy vermesini pekiştirmiştir. Sol veya sağ partiler arasında farklı tercihlerde bulunabilen seçmenlerin çoğu diğer taraftaki partilere oy vermemektedir. Bunun yanı sıra sol partilere oy verenlerin içinde yalnızca CHP'ye oy verip diğer sol partilere oy vermeyenler olduğu gibi sağ partiler arasında da sadece MHP'ye oy verip başka partiye

oy vermeyenler bulunmaktadır. Particilik kavramını ideal anlamda karşılayan bu durumun sebepleri arasında Türkçe ezan uygulamaları ile alevlenerek bugüne kadar gelen laikçilik tartışmaları önemli yer tutmaktadır. Aynı şekilde sadece sol partilere veya sadece sağ partilere oy veren seçmenlerin durumu da bu şekilde açıklanabilir.

Bununla birlikte particilik sorununun muhakkak başka sebepleri de vardır. Ancak tarihsel bağlamda sorunun nereden kaynaklandığıyla ilgili bir temel teşkil etmesi bakımında laikçilik tartışmaları, bu anlamda üzerinde daha fazla çalışılması gereken bir nokta olarak kabul edilebilir.

Particilik olgusu tartışılırken göz ardı edilmemesi gereken önemli bir husus ise medyadır. Medya particilik olgusunun gelişmesinde her zaman önemli bir rol oynamıştır. Nitekim particilik anlayışının ilk defa ortaya çıktığı Demokrat Parti döneminden bugüne değin medya muntazaman particilik olgusunu güçlendirecek şekilde varlık göstermiştir. Bugün de her iki tarafın anlayışlarını “particilik” çerçevesinde empoze etmeye çalışan medya organları bulunmaktadır.

Son dönemde sosyal medya da particilik sorununu yeniden üreten bir yer haline gelmiştir. Özellikle Twitter’da Cumhuriyet İttifakı seçmenleri “milli hesaplar” etrafında bir araya gelmektedir. Burada kullanılan “milli” kelimesi “beka” kavramına bir atıf olarak kabul edilebilir. Millet İttifakı seçmenleri ise güncel siyasi tartışmalar çerçevesinde “Tag” açma ve profil fotoğrafına mesela “İstanbul sözleşmesi yaşatır” gibi çerçeve ekleme şeklinde davranışlar geliştirerek bir bütünlük sergilemektedirler. Görüldüğü üzere sosyal medyadaki seçmenlerin hareketleri siyasi partilerin yukarıda ifade edilen yeni “particilik” söylem ve yaklaşımları ile örtüşmektedir.

Sonuç olarak particilik olgusu Türkiye’nin çok partili siyasi hayata geçmesiyle beraber ortaya çıkan fakat daha da gerilere giden, laikçilik çerçevesinde bir zemine oturan tarihsel bir sürecin yansımasıdır. Başka bir ifadeyle toplumda zaten var olan derin fikir ayrılığının, ideal anlamda bir demokrasi anlayışı çerçevesinde oluşturulamayan biçimsel demokratik sisteme eklenmesidir. Bu durum kronikleşerek özellikle vesayet eliyle bugüne kadar gelmiştir. Son zamanlarda ise vesayetin iyice zayıflaması particilik olgusunun da zayıflamasını sağlamıştır. Fakat büyük siyasi partilere getirdiği kazanımların fark edilmesi particiliğin farklı bağlamlarda tekrar üretilmesine neden olmaktadır. Sosyal medya da bu durumu pekiştirmektedir.